

НЯКОИ НЕСЪОТВЕТСТВИЯ МЕЖДУ ЗАКОНА И ПРАКТИКАТА В БЪЛГАРИЯ И ПОНЯТИЯТА НА ЕВРОПЕЙСКАТА КОНВЕНЦИЯ ЗА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА ЗА ЛИЧНА СВОБОДА И ЗА ЦЕЛИТЕ НА ОГРАНИЧАВАНЕТО Й В ДЕМОКРАТИЧНОТО ОБЩЕСТВО*

*Здравка Калайджиева***

Според [Конституцията на България](#), [Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи](#) е част от българското законодателство и се прилага с предимство пред онези национални закони, които ѝ противоречат. През десетте години от подписването на този международен договор, беше постигнат значителен напредък в привеждането на законодателството ни в съответствие с него. Бяха приети редица нови закони, а националните ни съдилища все по-често постановяват решения, в които се позовават пряко на разпоредбите на Конвенцията.

Поради характера на някои от нормите на Конвенцията, а нерядко и поради недостатъчното ѝ познаване от българските магистрати, прякото прилагане не винаги е възможно без изменение на съответните българските разпоредби. Така например, процедурните норми на националния закон, които регламентират функции и правомощия за взимане на решения, не могат да бъдат замествани от Конвенцията, нито тълкувани в съответствие с нея. В такъв случай – ако според българския закон няма адекватно на изискванията на Конвенцията лице, което да постанови необходимото решение, би настъпил процесуален вакуум и хаос.

До края на 2001 година Съдът в Страсбург постанови осем решения по дела срещу България, които пораждат задължения за мерки във връзка с намерените нарушения. Повечето от тях се отнасят до правото на лична свобода и сигурност именно във връзка с такива норми - правомощията на прокуратурата в българския наказателен процес.

Още с решението по делото [Луканов срещу България](#), Европейският съд по правата на човека ни припомни, че “[к]огато Конвенцията препраща направо към вътрешното право, както в [чл. 5](#) [“Право на лична свобода и сигурност”], съобразяването с това право е неразделна част от задълженията на високодоговарящите страни и Съдът, съответно, е компетентен да прецени наличието на такова съобразяване...” (§ 41 от решението).

Следващите постановени решения вече съдържаха такава преценка и тя налага съществени изменения на българския закон. Част от тях бяха извършени, но цялостната промяна на духа на Наказателнопроцесуалния кодекс в съответствие с Конвенцията, тепърва предстои.

Според чл. 5 т. 1 от Конвенцията, “*никой не може да бъде лишен от свобода освен в следните случаи и само в съответствие с процедури, предвидени от закона:*

а) законно лишаване от свобода на лице по силата на постановена от компетентен съд присъда;

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г. отразява състоянието на законодателството и практиката към м. януари 2002 г.

** Адвокат, *Български адвокати за правата на човека*

b) законен арест или лишаване от свобода на лице за неизпълнение на законно съдебно решение или с цел осигуряване на изпълнението на задължение, предписано от закона;

c) законен арест или лишаване от свобода на лице с цел да се осигури явяването му пред предвидената в закона институция при обосновано подозрение за извършване на престъпление или когато обосновано е призната необходимостта да се предотврати извършване на престъпление или укриване след извършване на престъпление;

d) лишаване от свобода на непълнолетно лице на основата на законно решение, за да се осигури надзор с възпитателна цел, или законно лишаване от свобода на такова лице с цел да се осигури неговото явяване пред предвидената в закона институция;

e) законно лишаване от свобода на лице с цел да се предотврати разпространението на инфекциозни болести, както и на душевноболни лица, алкохолици, наркомани или скитници;

f) законен арест или лишаване от свобода на лице с цел да се предотврати незаконното му влизане в страната или на лице, против което се предприемат действия за неговото депортиране или екстрадиция.”

С първото решение срещу България (по делото *Луканов*) Съдът припомни, че *“Конвенцията изброява изчерпателно допустимите основания за лишаване от свобода, които основания трябва да бъдат тълкувани тясно”* (§ 41). Така се изключва налагането на ограничение на личната свобода на други основания и с оглед постигането на различни цели, тъй като това не би било в *“съответствие с целта на чл. 5, а именно – да защити лицето от произвол”* (§ 41).

Всяко ограничаване на личната свобода следва да бъде извършвано само за постигането на обществено значими цели - например отвеждането на едно лице пред съд или изпълнение на съдебно решение за принудително лечение на обществено опасно заболяване на душевно или заразно болно лице и пр. Кръгът от случаи, в които според българските закони са допустими полицейски арест или задържане под стража, все още е по-широк от изчерпателно посочените в Конвенцията легитимни цели, а в други случаи и особено в практиката нерядко изобщо не се посочват целите, в интерес на които е наложено ограничение.

В нашата практика и в общественото мнение се утвърди разбирането, че доколкото законът предвижда 24-часов полицейски арест и *“прокурорско задържане”* за 72 часа, (а напоследък и тяхното противоконституционно последователно налагане, възлизащо общо на 96 часа), това ограничение на личната свобода може да се налага автоматично от полицейските, респ. прокурорски власти в рамките на посочените срокове.

Според чл. 70 от Закона за Министерството на вътрешните работи например, полицейските органи могат да задържат лица, *“които показват тежки психични отклонения и с поведението си нарушават обществения ред или излагат живота си на явна опасност”* и *“малолетни нарушители, които са напуснали своите домове, настойници, попечители или обществените домове, където са били настанени”*. По смисъла на Конвенцията, ограничението на правото на лична свобода в тези случаи може да бъде оправдано, ако не е самоцелно, а се извършва с оглед на разпоредбите на т.д/ и е/ от текста на чл. 5, т. 1 ЕКПЧ, т.е. за изпълнението на решения на съответните съдебни или други органи, взети по предвиден в закона ред. Такива биха били например решения на съответните органи за настаняване в дом за непълнолетни лица или за лечение на общественоопасно състояние. В

текста на българския закон обаче липсва такова изискване и арестът е напълно възможен и без да е постановено решение за налагане на ограничението от друг оторизиран орган.

Съгласно същия текст на Закона за МВР арестът на лица, *“които след надлежно предупреждение съзнателно пречат на полицейски орган да изпълни задължението си по служба”*, е допустим, както и *“при невъзможност да се установи самоличността в случаите и по начините, посочени в чл. 68”*. Тези основания не намират аналог в текста на чл. 5, т. 1 ЕКПЧ и макар наложеното ограничение на правото на лична свобода да е *“законно”* според българския закон, то е в нарушение на изискванията на Конвенцията. Анализът на целите на тези допустими по българския закон ограничения води до извода, че в тези случаи те се налагат като вид наказание, а не непременно с оглед на постигането на която и да е от изброените в чл. 5, т. 1 на ЕКПЧ цели.

Макар да изглежда, че всеки арест е допустим при условията на чл. 5, т. 1, б. в/ *“с цел осигуряване на изпълнението на задължение, предписано от закона”*; такъв формален прочит на текста би означавал, че доколкото е записано в закона, всяко ограничение на личната свобода е допустимо. Такова тълкуване на пределите на правото на лична свобода не би съответствало на значението на това право в едно демократично общество и би било в противоречие с основните изисквания за Конвенцията за пропорционалност и обществена необходимост на налаганите ограничения.

Впрочем, у нас на практика възможността за полицейски арест за срок от 24 часа нерядко се осъществява и без да са налице дори сочените в българския закон основания за такава мярка. На обществото се внушава, че доколкото законът дава възможност на органите на МВР да арестуват някого за този срок, то не е необходимо да са налице конкретни основания за това. В книгите за доведени в полицейските арести лица понякога липсват конкретно посочени данни за законови основания и причини, а вместо тях се среща отбелязването *“профилактично”*, което – дори и като вид наказание – буди недоумение.

Този проблем се обсъжда вече в няколко публикувани решения на Върховния административен съд. В решение № 1968/2000 г. по адм. д № 6644/99 г. се излагат следните мотиви за незаконосъобразност на арест: *“Основателно е оплакването, че в обжалваната заповед не е посочено изрично основанийето за издаването ѝ. Цитирането на чл. 70 ЗМВР в нея не е посочване на основанийето за издаването ѝ, защото в този текст законодателят е установил няколко предпоставки, при наличието на всяка от които може да бъде издадена заповед за задържане. Т. е., всяка от законоустановените предпоставки за издаване на заповед за задържане е самостоятелно основание за това. Ето защо е необходимо в тази заповед да се посочи изрично на коя от предпоставките по чл. 70, ал. 1 ЗМВР тя се издава. Още повече, че контролът за нейната законосъобразност следва да бъде осъществен само с оглед на така посочената в нея предпоставка.”* В решение № 3310 от 23 май 2000 г. по адм. д. № 5315/99 г. на III отделение на ВАС се казва: *“...Не биха могли да се споделят съображенията, изложени в жалбата [на МВР????], че съдът не следва да проверява материалноправните разпоредби [във връзка с които е извършен полицейският арест????], защото задържането на ответника по касационната жалба било на основание съществуващо в материалното право основание - чл. 70, ал. 1, т. 1 ЗМВР... Едно от основанията за отмяна на административните актове е противоречия с материалноправните разпоредби, което е предмет на преценката по същество от съда. И съществуващата разпоредба на чл. 70, ал. 1, т. 1 от ЗМВР, която в случая е послужила като основание за издаване на акта от полицейския орган за задържане за 24 часа, се преценява именно с предпоставките??? за приложението ѝ, които в конкретния случай безспорно липсват. А след като това е така и след като липсва*

мотивация в акта за извършване предварителна проверка по чл. 191 и сл. НПК, във вр. с чл. 70, ал. 1, т. 7 от ЗМВР, то административният акт - заповедта за задържане на лице за 24 часа е незаконосъобразен, като противоречащ на материалноправните разпоредби на закона.”

С тези решения българският съд потвърди принципа, че полицейският арест също е ограничение на личната свобода, което следва да се извършва не като упражняване на свободна дискреция или налагане на вид наказание, а само и единствено в изброените в закона случаи и с оглед на постигането на предвидени в него цели. За съжаление обаче, както се спомена по-горе, някои от предвидените в закона цели все още не са приведени в съответствие с чл. 5, т. 1 от Европейската конвенция, за “да не се допуска лишаването на лица от свобода по произволен начин”. Въпреки че все още не са въведени адекватни на ЕКПЧ законодателни промени, в това отношение не съществуват пречки за прякото ѝ прилагане от страна на националните магистрати - при преценката на законосъобразността на полицейския арест като ограничение на личната свобода за цели, които не съответствуват на изрично и изчерпателно изброените в Конвенцията.

В постановените решения по делата на [Асенов и др.](#) и [Николова срещу България](#), Европейският съд по правата на човека разгледа въпроса за правомощието на прокуратурата да преценява първоначалната необходимост от задържане под стража. Безспорно, задържането на едно лице поради подозрение в извършването на престъпление е допустимо ограничение на правото на лична свобода както според българския закон, така и според Конвенцията. Съдържанието на нашия закон, а и практиката по налагането на такава мярка сочат обаче, че у нас нерядко се влага различен смисъл в преценката за необходимост от налагането на тази първоначална мярка с оглед на постигането на законовите цели. Макар по своето съдържание текстът на чл. 147 НПК да предвижда цели и предпоставки, близки с тези по чл. 5 ЕКПЧ, у нас все още битува представата за налагане на тази най-тежка мярка не като изключение, а като правило. В това отношение е знаменателно едно постановление от състав на Софийския градски съд определение: “По европейското право задържането под стража може да е изключение, но по българското е правило”. При това, преценката за налагането на тази мярка – както по съдържанието на самия закон, така и на практика, като че ли е основана на автоматичното предположение, че тежестта на обвинението сама по себе си изисква задържането под стража – независимо от конкретните обстоятелства и личността на предполагаемия извършител на престъпление. Смяя да подозирам, че в тази практика витае духът на НПК от времето преди измененията от 2000 г., когато прокуратурата сама преценяваше обосноваването на обвиненията си.

Скоро след постановяването на решенията по делата *Асенов и др.* и *Николова срещу България*, бяха приети изменения на НПК, съгласно които съдът, а не прокурорът или следователят, извършва преценката за необходимостта от задържане под стража. Върховният касационен съд вече постанови решения, които ги тълкуват подробно:

“Държавите, принадлежащи към демократичната общност, създават правила, които не допускат произволното лишаване от свобода на хората, намиращи се под тяхна юрисдикция. Рискът от произволно продължително предварително задържане на лице, обвинено в извършване на престъпление, се снижава чрез законодателното закрепване на следните принципни положения: първо, решението за трайно задържане се взема само от съдебен орган, който разполага с правен и фактически статут на

независимост както от изпълнителната власт, така и от страните, включително и от страната на обвинението, второ, това решение може да бъде взето само след провеждане на открито състезателно производство, даващо равни възможности за отстояване на противоположните тези...”(ВКС, решение № 257 от 17.05.2001 г. по н. д. № 255/2001 г. на II наказателно отделение).

Макар и непълни, законодателните промени от 2000 г. бяха приветствани от европейските структури като съществена крачка в присъединяването ни към ценностите на Европа и приближаване към нейните изисквания за реформа на съдебната власт. У нас те станаха предмет на атаки от страна на прокуратурата във връзка с отнетите ѝ правомощия за задържане под стража и се използваха като оправдание за ниската ѝ ефективност в борбата с престъпността. Въпреки тези протести, 37-мото Народно събрание все пак не възстанови правомощието на прокуратурата да решава сама дали да задържи заподозрените и обвинени от самата нея лица.

В замяна на това, тези и други изменения предизвикаха нови проблеми по отношение на целите, за които е допустимо налагането на ограничение на личната свобода. Един от тях е свързан с новия текст на чл. 152а, ал. 3 НПК (в сила от 01.01.2000 г.), който въведе 72-часовото “прокурорско задържане”. Основният смисъл на изменението на чл. 152а беше привеждането на НПК в съответствие с изискването на чл. 5, т. 3 от ЕКПЧ: “*Мярка за неотклонение задържане под стража в досъдебното производство се взема от съответния първоинстанционен съд по искане на прокурора*”, а “[к]огато прокурорът не уважи предложение на съответния разследващ орган за внасяне на искане по ал. 1, разследващият орган може сам да направи искането пред съда.” (чл. 152а, ал. 1 и ал. 2 НПК). За да се осигурят гаранции, че това ще стане, ал. 3 на същия текст изисква “[я]вяването на обвиняемия пред съда [да]се осигур[и] незабавно от органа на досъдебното производство, който е направил искането”, а [с]ъдът [да] разгледа незабавно делото еднолично в открито заседание с участие на прокурора, обвиняемия и неговия защитник”. Този текст съответства и на чл. 5, т. 3 от Конвенцията: “*Всяко лице, арестувано или лишено от свобода в съответствие с разпоредбите на т. 1 (с) на този член, трябва своевременно да бъде изправено пред съдия или пред длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции.*”

В практиката си Европейският съд по правата на човека разглежда спазването на изискването за “**своевременно изправяне пред съдия**” във връзка с конкретните обстоятелства по случая, като напр. отдалечеността на населените места в различните държави-страни по Конвенцията. В тези случаи Съдът преценява дали са били налице условия за незабавното отвеждане (например климатични – силна буря или непроходими пътища), дали са били налице практически възможности (наличен транспорт, отдалеченост и работно време на съда и др.) и дали са положени усилия от страна на органа, който следва да изправи засегнатото лице пред съда.

Съгласно чл. 152а, ал. 3 НПК обаче, “при????? необходимост съответният орган може да постанови задържане на обвиняемия до довеждането му пред съда. Това задържане не може да продължи повече от 72 часа, ако е постановено от прокурора...”. Видно от текста, целта на 72-часовото прокурорско задържане не е ясно регламентирана. За да съответства на изискванията на Конвенцията, тя може да бъде единствено незабавното изправяне на лицето пред съда, който ще прецени необходимостта от задържане въз основа на тези данни, а предпоставки за такова задържане могат да бъдат единствено наличните, т.е. вече събрани данни, въз основа на които прокурорът има обосновано подозрение. Тези предпоставки са идентични с предпоставките за 24-часовите полицейски арест на заподозряно в

престъпление лице или задържане от друг орган на досъдебното производство. По тези съображения, необходимостта от по-голяма продължителност на “прокурорско задържане” остава неизяснена, тъй като се предполага, че всеки от изброените органи – полиция, прокуратура и следствие – ще имат поне равни възможности за техническа подготовка и оценка на наличието на предпоставки за изправяне пред съд, който да прецени необходимостта от задържането. Същевременно в българските условия е известно, че разстоянието между полицейски и съдебни сгради почти винаги е по-голямо от разстоянието между прокурорските и съдебните кабинети, както и че е осигурено денонощно дежурство на съдии, които да преценяват дали е налице необходимост от налагане на най-тежката ограничителна мярка – задържането под стража. Тези условия, както и липсата на изрично посочени цели на прокурорското задържане, не предричат особена трудност в евентуалната преценка на Съда в Страсбург относно нововъведената възможност за 72-часово задържане по решение на прокурор, вместо незабавна преценка на съдия.

Липсата на ясни предпоставки и съответни на изискванията на Конвенцията критерии за необходимостта от това ограничение, необяснимо продължителен срок на налагането му в сравнение с този за полицията или други органи на предварителното производство, както и вътрешното противоречие в логиката на цялостния текст на чл. 152а НПК, зле прикриват стремеж за запазване на възможността на прокуратурата да преценява сама необходимостта от задържане, ако не по принцип, то поне за 72 часа .

В практиката тази мярка често се мотивира с нуждата от събиране на доказателства, а нерядко на нея се гледа като на своего рода наказание, а не като на временна ограничителна мярка, която се налага за постигането на други цели - отвеждането на арестуваното лице пред съд. Така например, от гледна точка на Конвенцията трудно може да бъде оправдано 72-часовото прокурорско задържане на телевизионен водещ или на общински съветник, “с цел да се осигури явяването му пред предвидената в закона институция при обосновано подозрение за извършване на престъпление или когато обосновано е призната необходимостта да се предотврати извършване на престъпление или укриване след извършване на престъпление”.

Нередките прокурорски задържания за 72 часа, а и извършената напоследък съвместна акция на полицията и прокуратурата за масови арести на лица, спрямо които са влезли в сила актове на съда за определяне на необходимостта от задържане, са илюстрация на необосновани ограничения на личната свобода за непредвидени в българския закон и недопустими от Конвенцията цели. Висши представители на полицията обявиха публично, че целта на тази акция е “изолация на престъпниците”. Според извършената от висши представители на съдебната власт проверка на законността на тази акция, в около 50% от случаите са били налице законни основания за арест. Макар (по понятни причини) тази акция да срещна възторженото одобрение на населението, очевидно е, че обявената ѝ цел не съответства нито на българския закон, нито на Конвенцията, както е очевидно и че ограниченията на личната свобода не могат да се осъществяват с метода на “рибарската мрежа” – нека да ги изловим, пък ще видим спрямо кои от арестуваните могат да се наложат трайни ограничения на правото на лична свобода. В този смисъл именно съответните български съдилища приложиха закона принципно и не уважиха исканията за налагането на такива мерки спрямо няколкостотин арестувани в акцията.

За съжаление, тази акция беше и част от публичната кампания за въвеждане на ново изменение на НПК, според което се искаше разширяване на кръга от случаи, в които съдът да налага мярката задържане под стража задължително – въз основа на законова презумпция.

Известно е определение № 1 от 04.05.1992 г. по н. д. № 1/92 г. на ВС, според което чл. 152, ал. 2 НПК допуска мярката “задържане под стража” да не се взема, “когато въобще дори и хипотетично няма опасност обвиняемият да се укрие или да извърши друго престъпление. Такива ще са случаите, когато обвиняемият е тежко болен или е в напреднала възраст, или е изолиран от обществото поради изтърпяване на наказание лишаване от свобода, или по друга мярка за неотклонение “задържане под стража” и др., т.е. в състояния, които обективно изключват тази възможност.”

Според мотивите на това определение, в случаите извън чл. 152, ал. 2 “...опасността следва да е основателна, т.е. реална”, (т.е. тя подлежи на доказване), а не хипотетична като при ал. 2”, в които пък опасността се предполага до доказване, на противното - че “... ??? [обвиняемите] не са в състояние, което да изключва опасността от укриване или извършване на друго престъпление.”

Безспорно е, че наличието на няколко наказателни производства срещу едно лице указва евентуална вероятност, че то може да извърши ново престъпление. Такава вероятност може да доведе решаващия съд до убеждението за необходимост от налагане на мярка за неотклонение “задържане под стража”, която по принцип би съответствала и на чл. 5, т. 1, б. с/ от ЕКПЧ. Същевременно, самото образуване на две наказателни производства не е само по себе си достатъчно, за да обуслови такова заключение, особено когато “съгласно националния закон и практика квалификацията на деянието – а оттам и предвиденото наказание - се определят от прокурорските власти, без съдебен контрол по въпроса дали доказателствата подкрепят едно разумно подозрение”. Макар тези мотиви на решението на Европейския съд по правата на човека по делото [Илийков срещу България](#) да са по повод тежестта на предвиденото наказание, те са напълно валидни и във връзка с въпроса за броя на образуванията от органите на прокуратурата производства срещу едно лице. Видно от тях, българският закон не съдържа гаранции срещу произволното образуване на наказателно производство от органите на прокуратурата, нито срещу произволното квалифициране на едно деяние като определен вид престъпление в рамките на досъдебното производство.

При тези обстоятелства, изискването за задължително задържане под стража, без доказване на необходимостта от него и въз основа на законова презумпция, биха довели до лишаването на съда от самата възможност за индивидуална преценка на необходимостта от ограничаване на правото на лична свобода, като основна гаранция срещу произвол.

Ето какво се казва по тези въпроси в посоченото по-горе решение по делото *Илийков*:

“...[Н]ационалните съдилища се прилагали закон и практика, според които е имало презумпция за необходимост от задържане в случаите, когато предвиденото наказание надхвърля определена степен на строгост (десет години лишаване от свобода според закона, действащ до юни 1995г., и пет години - след този момент).

... Строгостта на предвиденото наказание е съществен елемент при оценката на риска от укриване или извършване на ново престъпление. Съдът приема, че с оглед на сериозните обвинения срещу жалбоподателя властите са можели основателно да сметат, че такъв първоначален риск е налице.

...Единственото друго основание за продължителното задържане на жалбоподателя е констатацията на националните съдилища, че не са налице изключителни обстоятелства, налагащи освобождаването му. Това заключение, обаче, не се основава на анализ на всички относими факти. ... Те са стигнали до това заключение, тъй като по силата на чл. 152 от Наказателно-процесуалния кодекс и практиката на Върховния съд, установената в този текст презумпция е оборима само в изключителни случаи, в които – поради сериозно заболяване или други изключителни фактори - не съществува дори и хипотетична възможност за укриване, извършване на ново престъпление или укриване на доказателства. ...Нещо повече, в тежест на задържания е било да докаже съществуването на такива изключителни обстоятелства, а ако не успее да стори това е следвало да остане задържан по време на целия процес.

...Съдът подчертава отново, че продължителното задържане може да бъде оправдано в даден случай само ако са налице конкретни данни за действително изискване на обществения интерес, което – независимо от презумпцията за невиновност – надделява над правилото за зачитане на личната свобода. **Всяка система на задължително предварително задържане е сама по себе си несъвместима с чл. 5, т. 3 от Конвенцията.** ... В случай, че законът предвижда презумпция по отношение на факторите, относими към основанията за продължаващо задържане, независимо от нея, **съществуването на конкретните факти, които надделяват над правилото за зачитане на индивидуалната свобода, трябва да бъдат убедително доказани...** Нещо повече, Съдът счита, че в задълженията на властите е било да докажат тези релевантни факти. Прехвърлянето на тежестта на доказване върху задържания в такива случаи е равнозначно на отстъпване от правилото на чл. 5 от Конвенцията – текст, според който задържането е изключително отклонение от правото на лична свобода и е допустимо само в изчерпателно изброени и стриктно дефинирани случаи... “

В това решение допустимите от Конвенцията цели на ограничението на правото на лична свобода се разглеждат във връзка с необходимия в едно демократично общество баланс между обществения интерес от постигането им и необходимостта от гаранции срещу произволната продължителност на наложеното ограничение на личната свобода и сигурност, както и във връзка с изискването за справедлив процес в разумен срок – тема, която също заема важно място в постановените до момента решения на Европейския съд по правата на човека. В тази посока тромавият, все по-усложнен и самоцелен български наказателен процес, както и мудността на процесуалните действия от страна на съответните структури на съдебната система и нейната необезпеченост са очевидно в противоречие със задълженията на държавата да осигури ефективно правосъдие и справедлив процес в разумен срок.